

olykor a novellákkal is egyenrangúvá. Két cikk van, amelynek közlésétől (újra-közlésétől!) szívesen eltekintettünk volna. Főlölesleges volt és hibás. Az egyik **Illés Endréc**. „A kritika védelmében” cím ellenére írása dühös kirohanás a kritika ellen, neveket nem említve, csak sejtve, olyan tónusban, amilyent éppén ő kifogásol. Pártatlannak tűnő ítései magatartása, találónak tűnő kulturális példaanyaga ellenére sem menthetjük föl az elfogultság, a helytelen orientáció és az igazságtalanság vádjai alól. Túlzott fölényessége ellenére sem. A másik cikk e kötet szerkesztőjének **Szalontay Mihálynak** „kritikája” Németh László életműsorozatáról. Németh László nagyságát ésszerű érvekkel — tudtommal — még senki nem vonta kétségbe. Rangját, megbecsülését ez a klasszikusoknak is csak ritkán kijáró életműkiadás is eléggé bizonyítja. De a nagyságnak kijáró tisztelet nem jelenti hibáinak erényként való nyugtázását, vagy elhallgatását. Az üres tömjenezést a Németh László-i igényesség utasítaná el leghevesebben.

*

A **Szép Szó** 499 szövegoldalából 11-et kifogásoltunk. A könyv erényeinek újra summázása helyett elégedjünk meg ennek leszögezésével. Nagyobb dicséretet úgysem mondhatnánk. (Táncsics Könyvkiadó, 1971.)

Alexa Károly

Szép versek 1970.

Milyen volt a magyar költészet színe 1970-ben? Megfigyelhetünk-e valami változást az előző évekhez képest, vagy a hatvanas évek lírájának szerves folytatását észlelhetjük? Erre keressék választ a legújabb **Szép Versek** antológiát forgatva.

Nyolcadszor jelent meg az év legszebbnek ítélt verseit összegyűjtő kötet. Ez idén 66 költő majd háromszáz versét válogatták ki a hatalmas verstermésből. Figyelmesen olvasva a kötetet, az első, ami szembetűnik, az egyenletesen jó színvonal. Tudtuk, a magyar költészetben magas a mérce, az „olimpiai szintet” nálunk igen sokan teljesítik. Megszoktuk, el is várjuk már költőink seregétől az alkotói igényességet. A kötet zömét a jó, a szép versek alkotják. Ertérés ettől viszonylag keveseknél található. Egyrészt sajnos az igénytelenség felé. Néhányan mostani teljesítményük alapján nem érdemelték meg, hogy e reprezentatív antológiában szerepelhessenek. Valamiféle merev értékhierarchia alakult ki az utóbbi évtizedek irodalmi életében. Fölfelé lépni — vitathatatlan teljesítményük alapján — még csak-csak könnyű, s ez nagyon jó, de a visszacsúszó, a korábbi szintjüket tartani nem tudó költőket egy rosszul értelmezett kritikusi szelídség a „ne bántuk szegényt, régen milyen jó verseket írt!” felkiáltással intézi el szóban, írásban pedig a semmitmondó mellébeszélés kellemetlenül nehéz módszeréhez folyamodik. E 66 költő harmadából-negyedéből azt kell mondanom, hogy jobb lett volna, ha a mostani antológiában nem szerepel. Inkább ne publikáljon valaki egy-két évig, de ha szól, annak súlya legyen. Juhász Ferenc, Pilinszky, Nemes Nagy Ágnes sem lesz kisebb költő, amiért most, közölt versek híján, a **Szép Versek**-ben nem találkozhatunk nevükkel.

A két esztendővel ezelőtti antológiáról írva, azt állapítottam meg, hogy kiemelkedően legnagyobb élő költőnk **Illyés Gyula**. Ezt most csak ismételhetem. Illyés legújabb verseiben a **Dől vitorla** és a **Fekete-fehér** kötetek hangvételét folytatja. Sokan beszélnek Illyés „Őszikéi”-ről. Nem hiszem, hogy túl szerencsés lenne ez a hasonlítás. Bár igaz, hogy a tragikusan rövid életű nagy magyar költők sorában Illyés csupán a harmadik-negyedik kivétel, akinek megadatott az öregkor. Öregkor?

Beszélhetünk-e erről egy alkotó művészete csúcspontjairól széttekintő, érzékenységgel és modernségével fiatalabbakat megszegyenyítő költő esetében? Illyés utolsó évtizedbeli lírája a magyar költészet egyik legnagyobb teljesítménye. A **Szép Versek**-ben közölt Illyés-versekről — e keretekben — csak a hódolat hangján lehet szólni, mindegyik elemző tanulmányt érdemelne.

Illyés mellett **Nagy Lászlóé, Váci Mihályé** a legrangosabb teljesítmény. Szegény jó Váci Mihály a néphez konok hűséggel kötődő költő önmaga sírfeliratát alkotta meg utolsó verseinek egyikében: „Én úgy szeretnék népem / mesélő emlékezetében / pár szóban megmaradni, / ahogy ma a beszédben / példa s bölcsesség-képpen / közmondást szoktak bólogatni.” S mi nem mondhatjuk már meg neki, hogy szava mindig hiteles volt, még megbicsaklásaiban is, s hogy a nép megőrzi „kelet felől” jött fiának örökségét. S mily természetesen rimel e sorokkal Illyés verse, a Hosszú tél: „Munkám: mit sóváran egy életen / behordtam, az — bár nélkülöm — / tovább él s éltet? — fagyban, szélben, hóban?!” — majd alább: „Fogadj be, kas: örök-melegű Holnap!”

Az előbb említettem a megmerevedett költői rangsorolásokat. Számomra a **Szép Versek** újabb bizonyítéka a nemzedékváltásnak, a fiatalabb költők beérkezésének. **Ágh István, Bella István, Buda Feerné, Ratkó József** verseinek java mai költészetünk élvonalához tartozik. S nyomukban ott vannak a legfiatalabbak, a harmincon aluliak. Hozzájuk most is elég szigorúak voltak a szerkesztők, neveket elsősorban e rajból hiányolok. De **Kiss Benedek, Kovács István, Mezey Katalin, Veress Miklós** jelenlétének minden veresserető örülhet.

A másik, amire fel kell figyelniünk, az irodalmi élet periferiájára szorult, a névsorokból többnyire kimaradó, de egyre jelentősebb életművet építő költők sora. **Csanádi Imre, Kalász Márton, Takács Imre, Tornai József** nevét említeném mindegyiknél. A költők között is kialakult egy elég népes „meszesgödör”-nemzedék, s közülük többen most törnek ki. A **Szép Versek**-ből az említettekén túl is kiemelkedő még **Jánosy István, Kormos István, Marschall László** néhány verse.

Úgy tűnik, a legújabb magyar költészet a hatvanas években megkezdett úton jár. A költői nyelv, a költői eszközök megújulása, a didaktikusság kerülése, a magyar valóság lényeges tartalmainak megjelenítésére, a költői személyiség minél teljesebb kibontakoztatására való törekvés a **Szép Versek 1970**-ben is észlelhető. Igaz, a valóság-tükör olykor sokszorosán áttételes, a közvetlen, „józan” érzékelés számára alig befogadható, de (József Attilával szólva) „a valóság nehéz nyomait követve” az állandó egyszerűség együgyűségé válna. A bonyolultat egyszerűen kifejezni a legnagyobbaknak is ritkán sikerült.

S az alig áttekinthető, testvérharcok dúlta, értelmellenségekben dúskáló, fanatizmus és cinizmus veszélyével ijesztő világunkban tisztán cseng, értelmes cselekvésre serkent költőink szava. Mint Benjámin László írja: „Emberek vagyunk: énekelni tudunk. / Közös anyanyelvünk: énekeink. / Énekeltünk... dalainkban / a kiolt-hatatlan reménnyel, / hogy egyszer majd vidámabb ütemre kering / az éneklő csillag, a föld.” (Magvető Kiadó, 1971.)

Vasy Géza